

Mladinsko delo na prepihu

Delo mladih in delo z mladimi in kaj je pravzaprav razlika¹

Uroš Kuzman

V Sloveniji domala ni strategije ali razvojnega programa, v katerem se ne bi pojavila ena od fraz "poskrbeti je treba za mlade", "mladi so varnost naše prihodnosti" ali "na mladih svet stoji". To je seveda lepo, saj priča o visokem zavedanju, kako pomembna je skrb za zanamce. Vendar pa že krajša debata navadno pokaže, da so mnenja o tem, koga tak slogan sploh naslavlja, zelo različna. Nekateri mladost merijo v letih (do 18., 26. ali celo 29. leta), drugi po statusu učečega se človeka, spet tretji po zrelosti. V tem članku predstavljamo razlago, ki se je uveljavila na področju mladinskega dela, torej tudi v Mladinski komisiji PZS.

Kdo sploh so mladi

Socialno kategorijo mladosti in mladine sta v Evropo prinesla industrijska revolucija in urbanizacija. Če smo še na prehodu v drugo polovico prejšnjega tisočletja poznali le otroke, ki so kaj hitro poprijeli za vile in lopato ter prevzeli domači grunt, je industrija v mesta prinesla mulce, ki so

s trebuhom za kruhom odjadrali v svet po boljše življenje. Ti so navadno živeli v zelo slabih razmerah in le redki so se zmenili zanje. Službe niso našli vsi, tisti, ki so jo, pa so garali od zore do mraka. Zato se je v tem sloju občutno povečala tudi stopnja beraštva in prestopništva. Vzporedno s tem procesom se je pri tistih, ki so si lahko privoščili, začelo podaljševati obdobje šolanja. To je pomenilo, da so se prej v odraslost potisnjeni posamezniki začeli osamosvajati kasneje in so tako preložili

svoje iskanje odgovorov na vprašanja o službi, družini in prihodnosti. Vse to je oblikovalo nov segment družbe – mlade. Osebe, ki so fizično že dovolj zrele, da bi lahko vstopile v svet odraslih, a jih ta svet še ni v popolnosti sprejel. A dovolj negativnega prizvoka. Obdobje mladosti ni prineslo le generacije ljudi, ki še ne ve, kaj bi, temveč tudi nov velik družbeni izziv. Kaj hitro se je namreč izkazalo, da formalni šolski sistem v tem starostnem obdobju počasi odpoveduje. Mladi se za razliko od večine otrok ne pustijo le vzgajati! Hočejo več! Več besede, več moči, več posluha in so – ob ustrezni motivaciji – pripravljene prevzeti tudi več odgovornosti. Še več, kadar jim pomagamo, da si zadajo primerne cilje, so lahko s svojo neobremenjenostjo pri doseganju le-teh bolj učinkoviti od odraslih. Marsikaj so namreč pripravljeni postoriti zgolj iz veselja in želje po učenju, druženju in socializaciji. Vse to je odprlo novo polje družbenega udejanjanja – mladinsko delo, poleg družine in šolskega okolja tretje gonilo osebnega razvoja.

¹ Članek o razlikah med delom mladih in delom z mladimi bo uporabljen kot dodatno gradivo tekmovalcem na državnem tekmovanju Mladina in gore januarja 2017 v Idriji (op. ur.).

Kdo poganja mladinsko delo

Zanimivo je, da smo v Sloveniji šele leta 2010 dobili zakon, ki opredeljuje delo mladinskih organizacij kot nekaj, kar je v javnem interesu. Dobrih trideset let smo torej potrebovali – od konca osemdesetih in prve študije Mirjane Ule o mladih v Sloveniji –, da smo tudi formalno zapisali, da je delo mladih v organizacijah več kot le prostočasna dejavnost in da mladi z njim pridobijo ogromno. Postanejo aktivnejši, bolj zaposljivi in si prek svojih vizij prizadevajo za boljši svet. Verjetno sta k temu prispevala tudi četrta, tehnološka revolucija in prihod nove zaposlitvene kulture oziroma zavedanja, da podjetja danes bolj kot certifikate iščejo veščine. Ena od velikih prednosti mladinskega dela je, da v njem učenje poteka na neformalni in prostovoljni bazi. Njegovi najbolj učinkoviti metodi v angleščini rečemo "learning by doing", slovenska šaljiva ustreznica pa pravi, da je treba mlade le vreči v bazen, da se naučijo plavati. Neverjetno je, kako motivirani postanejo dijaki, ko udeležujejo lastne ideje, in koliko hitreje se odvija učenje, kadar se učeči zavzamejo za to, da bodo nek projekt speljali po svoje. Zgodi se, da v takih primerih prej anemični dijaki ožive in v sebi odkrijejo skriti potencial, ki se odraža tudi na drugih področjih, ali pa zgolj najdejo družbo in dobre prijatelje. Vseeno pa vloga mentorja v tem procesu ostaja nezamenljiva. Marsikdaj se namreč zgodi, da je izziv pretežak, frustracija zaradi neuspeha pa tako velika, da privede do izgube motivacije in opustitve dejavnosti. Zato tudi mladinsko delo potrebuje svoj strokovni kader!

Konceptualno ločimo dva pristopa k mladim – *delo z mladimi* in *delo mladih*. Prvi je dokaj podoben šolskemu sistemu – program za skupino otrok ali mladostnikov pripravlja in vodi odrasla oseba, s to razliko, da si lahko izven učilnice privoščijo več izkustvenega učenja. Tako so vsebine bolj privlačne in življenjske, gonilo tega pristopa pa so *mladinski delavci* (angl. *youth workers*). Ti poleg direktnega stika z mladimi pogosto opravljajo tudi naloge bolj administrativne in organizacijske narave. Mnogi v tej svoji dejavnosti najdejo tudi zaposlitev ali vir dohodka, čeprav to v organizacijah, kot je na primer naša, ni nujno.

Kakorkoli, eno ključnih spoznanj organizacije, ki si veliko obeta od mladih, mora upoštevati, da mladostniki to fazo v nekem trenutku prerastejo. Če ne prej, ob prehodu v srednjo šolo, in takrat

je čas, da jim ponudimo nove izzive – aktivnejši pristop in priložnost, da se iz učenca spremenijo v učitelja ter začno sami soustvarjati program organizacije. Temu načinu pravimo *delo mladih*. To je torej točka, ko naj bi se nehali "ukvarjati s tabo", ti pa naj bi se (postopoma) začel "ukvarjati z drugimi"! Konec vajeništva, če želite, in začetek tlakovanja lastne poti.

V tem obdobju se mladim navadno ponudi precej izobraževanja, kadru, ki iz njega izide, pa poenoteno pravimo *mladinski voditelji* (angl. *youth leaders*). Gre torej za mlade osebe, ki se v svojem prostem času ukvarjajo z drugimi mladimi in so jim kot neke vrste starejši bratje in sestre. Njihova prednost je, da od otrok oz. mladostnikov, s katerimi delajo, niso tako odmaknjeni kot na primer njihovi starši in učitelji, vendar še vedno dovolj, da lahko usmerjajo njihov naslednji korak. To omogoča, da postanejo njihov zgled ter jim še vedno dopuščajo njihove *fore* oz. so še vedno malce "nori" v pozitivnem smislu te besede.

In kje v tej zgodbi je Planinska zveza Slovenije

Planinska zveza Slovenije je z ustanovitvijo mladinske komisije leta 1956 in kasneje mladinskih odsekov relativno pozno formalizirala usmerjeno delo z mladimi, vendar pa moramo v njen zagovor dodati, da kot taka ni klasična mladinska organizacija. Za razliko od sorodnih tabornikov in skavtov namreč planinska društva poleg dela mladih in z mladimi udeležujejo tudi področja, kot so: delo z odraslimi, vrhunski šport

(plezanje, alpinizem, turna smuka), gospodarstvo (skrb za planinske kočice in poti). Velikokrat se zato zgodi, da malenkost zaostajamo za tistimi najhitrejšimi, a lahko kljub temu rečemo, da je smer razvoja prava.

Najlepši primer, kako je prisotnost dela mladih nujna za napajanje mladinske sfere, je usposabljanje za vodnika PZS. Le-to je do leta 1992 potekalo v dveh različicah. Kot običajno vodniško usposabljanje na eni in tečaj za mladinske vodnike na drugi strani. Programa sta bila zelo podobna, vendar pa so bile metode podajanja pri zadnjem drugačne, z več družabnosti in bolj usmerjene v delo z mladimi, predvsem pa je bilo izobraževanje dostopno že

od šestnajstega leta dalje. Z vstopom v športne okvirje – vodnik PZS ima danes status strokovnega delavca v športu – se je ta pristop izgubil, pogoj za udeležbo pa je postala tudi polnoletnost. Program je tako dobil formalno potrditev, a je hkrati postal manj dostopen mladim, saj je Mladinska komisija PZS s tem (in tudi z ustanovitvijo Vodniške komisije) izgubila "bazen", iz katerega je prihajal v mlade usmerjen strokovni kader. Nastala je vrzel, ki se je kasneje odrazila tudi v sestavi in programu komisije.

Le-ta se je pričela krpati šele z novim, neformalnim izobraževanjem za mladinske voditelje. Programom, ki je na nek način "recikliral" pretekle ter jim dodal

še nekaj vsebinskega prepriha. Mladinski odseki so se ga zelo razveselili. V svojih vrstah so namreč imeli srednješolce in starejše osnovnošolce, ki so jih že pričeli uvajati v delo društva, a so jim hoteli ponuditi še nekaj dodatne motivacije. Zato je bilo usposabljanje v dolini Bavšice pravi naslov zanje, nekateri od njih pa so svoj izziv našli tudi v komisiji sami. *Win-win* situacija, bi rekli mladi! Na drugi strani je zadnje desetletje prineslo nekaj svežine tudi na področju dela z mladimi – nov učbenik *Planinska šola* in prenovo programov Mladi planinec in Ciciban planinec. Dnevniki le-teh so sedaj zasnovani tako, da ne beležijo le izletov, temveč usmerjajo tudi v pridobivanje veščin za doseg končnega cilja – sposobnost samostojnega varnejšega gibanja v gorah. S tem je nastala osnova, preko katere lahko delo z mladimi udejanjamo kjerkoli – v šoli, društvu ali v okviru družine, končna stopnja programa pa je zasnovana tako, da že usmerja tudi v delo mladih in sodelovanje pri načrtovanju programa. Vseeno pa področje mladinskih delavcev ostaja velik izziv za našo organizacijo. Pogrešamo namreč več vodnikov z znanjem, kako pristopiti k mlajšim planincem, pa tudi mentorski tečaji kot možnost dodatnega usposabljanja pedagoških delavcev v šolskem sistemu nekako ne uspejo prebiti membrane šolskih normativov in omejitev. A o tem kdaj drugič; sklenimo pozitivno.

Moj pogled

Četudi neka organizacija ne nudi idealne poti ali sistema za delo mladih

in z mladimi, pa vedno ponuja možnost le-to utreti. Kot človek, ki je velik del svojega življenja namenil delu z mladimi planinci, lahko rečem, da mi je to prineslo marsikatero konkurenčno prednost in da si danes upam več, kot bi si sicer. A vseeno, bolj me navdušuje spoznanje, da so vsi "merljivi" dosežki obrobne pomena. *Delo mladih ali delo z mladimi*, vse to so le izrazi, s katerimi želimo nazorneje nakazati smer in opozoriti na markacije, ki jih na deblih dreves puščamo generacijam za seboj. Zato si od tega prispevka ne obetam veliko, vesel bom že, če bom v katerem od bralcev utrnil novo misel. "Dovolj je teorije, gremo v akcijo ..." pri kakem mlajšem ali "Morda jim moramo pa res le bolj zaupati ..." pri kakem starejšem. Resnica je namreč, da sta oba pristopa neločljivo povezana in prepletena ter da je mladinsko delo mnogo več, kot lahko opišemo z besedami. Je nevidna snov, ki povezuje.

Vedno znova srečuješ mlade, s katerimi si oblikoval te zgodbe, se spominjaš neprespanih noči, zadovoljnih nasmehov in verižnih elektronskih sporočil, od katerih za vedno ostane energija. Energija, ki posameznika dvigne, da ustvarja, da dela in da oblikuje. Da daje vse od sebe in ponoči mirno spi. Marsikatera ideja bi ostala v vetru, marsikatera pesem na papirju in marsikatera odločitev le brezbrizen skomig z rameni. Bili so navdih, danes so zahvala. Mladi hočejo! Če jim bomo znali odpreti vrata, so lahko prihodnost te organizacije. ●